

історичній науці, але й водночас посідає своє місце серед комплексу ДІД, практично виділяючись в окрему галузь досліджень.

Наявні на сьогоднішній день теоретичні розвідки з палеографії на 90% стосуються Західної Європи чи східно- та південнослов'янських земель. Специфіка історичного розвитку Галичини, Закарпаття, Волині вимагає як добрих знань іноземних мов (польської, чеської, угорської, німецької, латинської, староукраїнської та старобілоруської), так і історії розвитку письма. Це треба враховувати при підготовці істориків-медієвістів, особливо коли йдеться про роботу з архівними документами.

У ЦДІАЛ України документи у переважній більшості написані латинською мовою XIV-XX ст., є також достатня кількість зразків кириличного письма XIV-XVIII ст. Здається, годі шукати крашої бази для практичного оволодіння палеографією. Але працювати з рукописами можна лише після ґрунтовної теоретичної підготовки, можливої при наявності відповідних підручників, посібників тощо. Залишається надія, що в майбутньому українська історична наука збагатиться відповідним палеографічним доробком для підтвердження старої аксіоми «theoria sine praxi sicut rota sine axi».

Надія Павловська

І ХОЧ ОДНА АРХІВНА ДОБІРКА УКРАЇНІЗАЦІЇ НЕ РОБИТЬ...

Рецензія на: Українізація на Чернігівщині в 20-30-ті рр.: Добірка документів. — Чернівці, 1997. — 129с.

Сьогодні, коли труднощі переживають навіть великі, респектабельні видання, особливо приємно взяти до рук публікацію практиків — працівників Державного архіву Чернігівської області. «Українізація на Чернігівщині в 20-30-ті рр. (добірка документів)». — Чернівці, 1997. — 129 с. Скромне жанрове означення — добірка, а за ним постає копітка праця творчих людей, які добре володіють матеріалом, досконало знають історію державної політики щодо української мови, запроваджувану понад 70 років тому. Автори видання на місцевому матеріалі відображають типові ознаки проходження кампанії, коли поряд з певними успіхами (підвищення загального рівня грамотності, оволодіння мовою значно ширшим колом людей, проведення заходів для популяризації та вивчення української культури й історії) було чимало труднощів, насамперед — відсутність фахівців, які б добре володіли українською мовою, нестача словників, підручників. Як видно з опублікованих документів, негативно позначалася на справі сильна зрусифікованість чернігівських чиновників. Серед керівного складу державних установ краю переважали неукраїнці, зацікавленості до оволодіння українською мовою у них не спостерігалось (документи № 15, 16, 22). Початок українізації на Чернігівщині промовистий: 1923 р. до неї закликали здебільш по-російськи (із 8 опублікованих документів 1923 р. — 6 російськомовних).

Проте укладачі видання, як об'єктивні історики, і ще, мабуть, як оптимісти, простежують певний поступ в українізаторських справах: за 1924 р. з дванадцяти опублікованих документів — шість українських, за 1925 р. з двадцяти чотирьох — вісімнадцять українських, за 1926 р. із семи — шість україномовних, а починаючи з 1927 р. у добірці подані лише українські тексти. Втішна тенденція затьмарюється тим, що продовжують

послугуватися мовою неукраїнською керівні партійні та радянські установи, які перевіряють і спрямовують хід кампанії, але роблять це... по-російському (док. № 2, 3, 5, 7, 13, 14, 18, 19, 29 і т.д.)

Автори публікації за допомогою вдало підібраних прикладів простежують, як українізація то поживалувалася після чергової постанови, то занепадала, ледь жевріючи (док. № 86, 88, 89, 91, 92, 94 і т.д.).

Початкове рішення, проголошене 1923 р., здійснити перехід державних установ на українську мову за один рік, пізніше двічі переносилось, що створювало враження необов'язковості запланованого. Та і взагалі, будь-який суто адміністративний захід не міг дати однозначно добрих наслідків, особливо коли йшлося про національну справу.

Насаджувана згори, позбавлена щирості й безпосередності, українізація в очах обивателя часто сприймалася як комедія (іноді з драматичними нотками). Всі добре знали, що закон вимагає звільнення з роботи службовця, який не опанує української мови, і, справді, час від часу звільняли друкарку, кур'єра чи касира, але ніколи — високого урядовця. З кінця 20-х років українізація була загальмована, а згодом — зведена нанівець. Тоталітаризм не міг дозволити відродження національної гідності, самосвідомості народу.

Невирішені понад 70 років тому проблеми чекають свого розв'язання сьогодні. Ознайомитися з історією національного будівництва 20-х років, запозичити краще із зробленого, уникнути помилок попередників і, нарешті ж, таки українізуватися в нашій незалежній, українській державі — цьому сприяє творчий доробок чернігівських архівістів, який, на нашу думку, заслуговує не лише високої фахової, а й громадянської оцінки.